

Beograd, YOU OASIS

KNJIŽEVNE NOVINE

n° 210, 15. XI. 1963

likovna umetnost

Pismo iz Pariza

KONTURE SAVREMENE UMETNOSTI

Na III Bienalu u Parizu, priznanja i nagrade u obliku višemesečnih stipendija za rad i boravak u Parizu dodeljivao je žiri devetorice u svetu renomiranih likovnih kritičara i istoričara umetnosti. Član takvog žirija bila je ove godine i stalni likovni kritičar našeg lista, dr Katarina Ambrozić, čijim je izborom od strane organizatora Bienala, prvi put jedna žena iz Jugoslavije učestvovala u radu međunarodnog žirija za umetnost.

PARISKI BIENALE po svom obimu i značaju jedinstvena je manifestacija u svetu. Na trećem po redu, koji se ovih dana zatvara, učestvovalo je 57 zemalja (među kojima prvi put i SSSR i afričke republike) sa oko 9000 eksponata u sekcijama koje prezentiraju slikarstvo, skulpturu i grafiku, scenografiju, muzička, poetska i filmska ostvarenja umetnika koji nisu stariji od 35 godina.

Ako se dela mladih umetnika retko odlikuju iskustvom i zanatskom zrelošću — hrabrost u ispoljavanju svojih koncepcija, traženja novih mogućnosti izražavanja, kao i kritički stav u odnosu na dostignuća prošlosti, obeležje je njihovih umetničkih manifestacija.

U poređenju s prethodne dve izložbe, ovaj Bienale pokazuje manje individualnih rezultata i značajnih pojedinaća, ali zato govori mnogo više o opštoj klimi umetničkog stvaranja, o smerovima po kojima će se već sutra kretati savremena umetnost. Otuda je zanimljivost kojom Bienale kao celina obaveštava o novoj konturi umetnosti i opšta zapazanja koja pruža ujedno i glavna odlika ove velike manifestacije.

Očigledno je da su zajedničke težnje i srodne koncepcije mladih gotovo potpuno izbrisale nacionalne granice u umetnosti, osim kad je slučaj s infiltriranjem folkloru ili konformističkog stava, ali ovi slučajevi ostaju van okvira kreativne umetnosti. Ovakav internacionalni duh postavio je organizatorima pitanje nije li izlaganje po nacijama zastareo i nepregledan način.

Po stilskim i idejnim preokupacijama, likovne koncepcije mladih uglavnom su orijentisane u dva pravca. Prvi, varijantama ekspresionizma traže oduške za traume i opsesije psihološke ili seksualne prirode — što drastično govori o trajnim posledicama rata. „Crnu“ varijantu ovog pravca najpotpunije predstavlja grupa „Abattoire“ (Klaonika) obradom teme torture i nasilja. Umetnici s ovakvim preokupacijama izražavaju se uglavnom kroz deformacijom transponovane ljudske figure ili jednom jasno aluzivnom varijantom apstrakcije.

U suprotnom pravcu razvijaju se traženja novih zakonitosti jednog novog reda i ritma koji tretira odnose predmeta i prostora. Mladi „neogeometričari“ otišli su najdalje u ovom pravcu koji se za komponovanje svojih izražajnih oblika koristi modernim tehničkim i naučnim tekovinama i nekim iskustvima optike i fizike. Njih u potpunosti predstavlja na Bienalu izvanredno uspešno ostvarenje grupe „Recherche d'art visuel“ čija su dela glavno obeležje ovogodišnje izložbe, pokazujući nove mogućnosti rešavanja prostornog ambijenta koji gledaoca podstiče na stav aktivnog sudelovača. Posledice ovakvih istraživanja, koje manifestuju jednu varijantu konstruktorske radoznalosti mladih — biće dalekosežne naročito u onim domenima likovne delatnosti koja markira ambijent u kome se odvija svakodnevni život, naročito na manifestacijama primenjene umetnosti.

Na rasponu između ove dve krajnosti, između ekspresionizma i tzv. „Gestaltike“ neogeometričara, srećemo i ostale stilske orijentacije mladih. Tako

KIRSTOT BEREZNIKI: PORODICA II

Bienale pokazuje da su mladi sačuvali, od do nedavno isključivo dominantne lirske apstrakcije — još neke oblike „slikarstva akcije“ i apstraktnog ekspresionizma — dok tašizma i informela više nema! Ovo svakako ne treba tumačiti pojednostavljujući problem time da je reč o povratku figuri realistički shvaćenoj, niti negiranjem tekovina apstraktno umetnosti. Zato ne treba bukvalno shvatiti izvesnu težnju za povratkom figuraciji iako je ona vrlo osetna. Ali kakva je to figuracija? Mladi znaju da je stvarnost čoveka našeg vremena tako kompleksna da se nikada više ne bi mogla obuhvatiti pogledom slikara XIX veka, odnosno da se i gledanje na stvarnost radikalno izmenilo. Zato oni i ne gledaju iza sebe nego traže nove izraze za jednu na nov način shvaćenu realnost. Ovu tendenciju razvijaju u pikturnom i predmetnom smislu. Jedni, ne odbacujući tekovine, naročito tehnološke prirode, koje je osvojila apstraktna umetnost, teže da sa novim saznanjima o poetičnoj strukturi materije ostvare jednu novu figurálnost. Drugi, pripadnici tzv. „Nouveau réalisme“ preko gotovih predmeta kojima pridaju značenje elemenata jedne nove prirode, one industrijske, uzete iz našeg svakodnevnog urbanog pejzaža, stvaraju kompozicije u kojima se zadovoljavaju kombinovanjem objekata masovne proizvodnje. Naročito postignutim ritmovima ponavljanja identičnog predmeta u tzv. „Assamblage“ — (skupinama mnoštva istih objekata) postižu revalorizaciju „lepote“ običnog, banalnog predmeta svakodnevne upotrebe.

Jedna devijacija ove „nove stvarnosti“ je tzv. „Pop-art“ koji komponovanjem doslovnog prikaza ljudskog lika — fotografija i isečaka iz ilustracija — stvaraju neku vrstu „narodne“ reportaže čija umetnička vrednost zavisi od manje ili više zastupljenih hroničarsko plastičnih vrednosti i inventivnosti autora ovakvih kompozicija. Sekcija Velike Britanije, koja je u celini tematska manifestacija ovog pravca, izvanredno je zanimljiva i uspešno izložbena celina.

Van ovih osnovnih tendencija, koje pokazuju težnju mladih umetnika, stoji i jedno izvanredno ostvarenje na ovogodišnjem Bienalu, tzv. „Laboratoire des arts“. To je kolektivni rad francuskih umetnika koji teže za danas toliko diskutovanom integracijom umetnosti i to u najširem smislu reči. U ovom svom neobičnom i vrlo kompleksnom ostvarenju poslužili su se i modernim tehničkim dostignućima da ostvare sintezu paralelno prezentiranih elemenata plastike, boje, zvuka i svetlosti koja svojim mobilnim ambijentom, uz izvesne nove prostorne odnose, sugerise i specifična osećanja jedne neobične doživljajne klime. U svom sastavu pored likovnih umetnika, inženjera i pesnika ova grupa se ponosi i jednim mladim filozofom.

Treba svakako istaći da su tzv. Travaux d'équipe — odnosno grupna ostvarenja mladih umetnika ne samo markirala ovaj Bienale nego i interesantnošću svojih rezultata prešla okvire jedne izložbe i jedne generacije. Od 25 ovakvih kolektivnih radova, od kojih su 5 realizovani u relativno prirodnoj veličini (Francuska, Belgija, Italija) a ostala na nivou manjih ili većih maketa (Francuska, Engleska, Nemačka), čudan je podatak da se ni jedna socijalistička zemlja nije predstavila ovakvim eksponatom koji bi tumačio kolektivni napor i entuzijazam mladih stvaralaca, — pa ni Jugoslavija, koja je za to imala sve uslove!

Naša sekcija prezentirala je radove slikara: Miroslava Šuteja, Zorana Pavlovića, Andrije Jemca, zatim crteže Dragana Lubarde i skulpture Sime Vulasa. Šuteju je međunarodni žiri dodelio jednu od četiri nagrade za slikarstvo, a Vulasu jedno od tri počasna priznanja za skulpturu.

Katarina AMBROZIĆ